

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет менеджменту, адміністрування та права

Кафедра права та європейської інтеграції

**СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ
КОРУПЦІЇ»**

**для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання**

Харків 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту, адміністрування та права

Кафедра права та європейської інтеграції

**СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ
КОРУПЦІЇ»**

**для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання**

**Затверджено
рішенням НМР факультету МАП ДБТУ
Протокол № 6 від 18.02.2025 р**

Харків 2025

УДК 343.352(038)

П 83

Організаційно-правові засади запобігання та протидії корупції /
словник термінів та понять для здобувачів другого (магістерського) рівня
вищої освіти денної та заочної форм навчання; *упоряд.: О.В.Кухар – Харків:*
ДБТУ, 2025 – 24 с.

Словник термінів та понять призначений для надання допомоги здобувачам у засвоєнні основних понять з навчальної дисципліни «Протидія корупції», що охоплюють питання правового регулювання та практики запобігання, виявлення і боротьби з корупційними правопорушеннями. Словник спрямований на формування у здобувачів знань та навичок, необхідних для розуміння сутності та особливостей антикорупційної діяльності в Україні та міжнародному просторі.

Призначений для здобувачів денної та заочної форми навчання

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Дуюнова Т.В., – канд. юрид. наук, д-ка економ. наук, завідувачка кафедри права та європейської інтеграції Державного біотехнологічного університету.

Остапенко Ю.І. – д-р юрид. наук, доцент, доцент кафедри асистент кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Відповідальний за випуск:

Доктор економічних наук, кандидат юридичних наук О.В. Кухар
права та європейської інтеграції

©О. В. Кухар

ВСТУП

Організаційно-правові засади запобігання та протидії корупції становлять один із пріоритетних напрямів сучасної правової політики, спрямованої на забезпечення верховенства права, прозорості, доброчесності та ефективного функціонування публічного управління. Ця дисципліна охоплює систему заходів, правових механізмів та інституцій, спрямованих на запобігання виникненню корупційних ризиків, виявлення, припинення, розслідування та притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних правопорушень.

У контексті євроінтеграційного курсу України, гармонізації антикорупційного законодавства з міжнародними стандартами (зокрема Конвенцією ООН проти корупції, Кримінальною конвенцією Ради Європи про боротьбу з корупцією, рекомендаціями GRECO) особливого значення набуває чітке розуміння основних правових понять та категорій, пов'язаних із запобіганням та протидією корупції. Це необхідно для ефективного впровадження принципів доброчесності, прозорості, підзвітності та запобігання конфлікту інтересів у діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування.

Цей словник термінів і понять створено з метою систематизації ключових категорій, які використовуються у сфері антикорупційного права, а також для полегшення навчального процесу, глибшого розуміння юридичної природи корупції, її видів, форм, механізмів виявлення, запобігання та притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення.

У словнику представлено основні поняття, пов'язані з інституційною системою протидії корупції, запобіжними механізмами, правовим статусом суб'єктів декларування, перевіркою способу життя, антикорупційною експертизою, відповідальністю за корупційні правопорушення, діяльністю Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Вищого антикорупційного суду (ВАКС).

Сподіваємося, що цей словник стане корисним ресурсом для здобувачів вищої освіти, викладачів, науковців і практиків у сфері антикорупційної діяльності, сприятиме формуванню високого рівня правової свідомості, правової культури та здатності до практичного застосування антикорупційного законодавства в Україні.

1. Антикорупційна діяльність – комплекс заходів, спрямованих на попередження, виявлення, припинення та подолання корупції в суспільстві, які здійснюються органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами антикорупційної політики.

2. Антикорупційна експертиза – аналіз проектів нормативно-правових актів, діючого законодавства з метою виявлення та усунення факторів, які можуть сприяти корупції або створювати умови для її виникнення та поширення.

3. Антикорупційна політика – стратегія та комплекс заходів держави, спрямованих на зниження рівня корупції шляхом створення відповідного законодавства, забезпечення ефективної роботи антикорупційних інституцій та формування нетерпимості до корупції в суспільстві.

4. Антикорупційна програма – документ, який визначає систему антикорупційних заходів, стандартів і процедур, які повинні бути впроваджені та дотримані суб'єктом господарювання або державним органом для запобігання корупції та забезпечення прозорості своєї діяльності.

5. Антикорупційна стратегія – державний документ, що встановлює пріоритетні напрямки, цілі та механізми реалізації державної антикорупційної політики, визначає основні завдання для органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо протидії корупції.

6. Антикорупційне законодавство – система нормативно-правових актів, які регулюють питання запобігання, виявлення та припинення корупційних правопорушень, а також відповідальності за їх вчинення.

7. Антикорупційне виховання – діяльність, спрямована на формування у громадян нетерпимого ставлення до корупції, моральних і етичних засад антикорупційної поведінки, усвідомлення небезпеки корупції для суспільства і держави.

8. Антикорупційний моніторинг – систематичне спостереження, аналіз та оцінювання ефективності заходів і механізмів, спрямованих на запобігання та протидію корупції, що здійснюється з метою виявлення проблем і підготовки рекомендацій щодо їх вирішення.

9. Антикорупційний аудит – перевірка та оцінка діяльності організації або державного органу з метою виявлення корупційних ризиків, слабких місць у системі управління та надання рекомендацій щодо їх усунення та профілактики корупції.

10. Антикорупційний суд – спеціалізований судовий орган, призначений для розгляду кримінальних справ щодо корупційних злочинів, підсудних спеціалізованим антикорупційним правоохоронним органам.

11. Антикорупційні стандарти – встановлені нормативними документами правила, вимоги та процедури, спрямовані на забезпечення прозорості та запобігання корупційним діям у діяльності державних органів, підприємств, установ, організацій та їх посадових осіб.

12. Антикорупційний уповноважений – посадова особа, визначена в установі чи організації, відповідальна за координацію та здійснення заходів з питань запобігання та протидії корупції, контроль за виконанням антикорупційних програм та стандартів.

13. Аудит доброчесності – метод перевірки відповідності діяльності органів державної влади, організацій або окремих осіб встановленим стандартам доброчесності, що має на меті запобігти виникненню та поширенню корупційних ризиків.

14. Адміністративна відповідальність за корупцію – вид юридичної відповідальності, що застосовується за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, відповідно до законодавства, та передбачає накладення штрафу або інших заходів адміністративного впливу.

Б 1. Бенефіціар (бенефіціарний власник) – фізична особа, яка отримує вигоду (дохід) від діяльності юридичної особи або володіє контролем над нею, зокрема через інші юридичні або фізичні особи. Встановлення бенефіціарів є важливим аспектом антикорупційного законодавства.

2. Благодійність як корупційний ризик – використання благодійної діяльності або гуманітарної допомоги як прихованої форми підкупу посадових осіб або отримання незаконних переваг.

3. Боротьба з корупцією – сукупність заходів, які здійснюють органи державної влади, правоохоронні структури, організації громадянського суспільства, спрямованих на запобігання, викриття, припинення корупційних правопорушень та усунення наслідків їх вчинення.

4. Безкарність (у контексті корупції) – стан, коли особи, винні у вчиненні корупційних правопорушень, уникають юридичної відповідальності через недоліки правоохоронної системи, слабкість законодавства або через корупцію самих правоохоронних органів.

5. Бюрократизація як фактор корупції – ускладнення адміністративних процедур та процесів, що створює умови для вимагання хабарів та виникнення корупційних схем.

6. Бюджетна корупція – незаконне використання бюджетних коштів, яке здійснюється посадовими особами шляхом маніпуляцій, розкрадань, зловживань чи інших протиправних дій.

7. Базельські принципи – міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, які включають рекомендації щодо протидії фінансовим злочинам, пов'язаним із корупцією та нелегальним обігом фінансів.

1. Відмивання коштів – легалізація доходів, отриманих незаконним **В**шляхом (у тому числі корупційним), шляхом здійснення фінансових операцій чи інших дій, спрямованих на приховування джерела походження таких коштів.

2. Виявлення корупції – процес встановлення фактів корупційних правопорушень або потенційних корупційних ризиків у діяльності посадових осіб чи установ з метою їх усунення або притягнення винних до відповідальності.

3. Відповідальність за корупційні правопорушення – встановлені законодавством санкції (кримінальні, адміністративні, дисциплінарні), що

застосовуються до осіб, які вчинили корупційні дії або правопорушення, пов'язані з корупцією.

4. Викривач корупції – особа, яка повідомляє про факти корупційних правопорушень, надаючи інформацію відповідним органам або громадськості з метою припинення таких дій та притягнення винних до відповідальності.

5. Внутрішній контроль (антикорупційний) – система процедур, механізмів і заходів, що впроваджуються всередині організації для попередження, виявлення і реагування на корупційні ризики та зловживання з боку співробітників або керівництва.

6. Взаємодія державних органів у протидії корупції – координація діяльності правоохоронних, контролюючих та інших органів державної влади, спрямована на комплексне вирішення завдань боротьби з корупцією.

7. Винагорода неправомірна – будь-яка вигода матеріального або нематеріального характеру, яка надається чи пропонується особі в обмін на вчинення нею незаконних дій або бездіяльності на посаді.

8. Відкритість влади – принцип публічного доступу до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, що сприяє запобіганню корупції через забезпечення громадського контролю.

9. Вплив незаконний – неправомірне втручання особи у діяльність службових осіб або державних органів з метою отримання вигоди, переваги або ухвалення рішення в особистих чи сторонніх інтересах.

10. Втручання в діяльність антикорупційних органів – неправомірні дії, які спрямовані на перешкоджання чи блокування роботи органів, що здійснюють боротьбу з корупцією, з метою уникнення відповідальності за корупційні злочини або приховування їх слідів.

11. Вибіркове правосуддя (у контексті корупції) – дискримінаційна практика правоохоронних і судових органів, при якій кримінальні переслідування за корупцію здійснюються лише проти окремих осіб,

зазвичай за політичними або особистими мотивами, тоді як інші особи, винні в аналогічних діях, залишаються безкарними.

12. Вразливість до корупції – стан організації, посадової особи чи окремих процесів, який створює умови для виникнення та поширення корупційних дій і правопорушень.

Г 1. Громадський контроль – форма участі громадян та громадських організацій у здійсненні нагляду за діяльністю органів влади, посадових осіб з метою попередження корупційних проявів і забезпечення прозорості ухвалення рішень.

2. Громадська антикорупційна експертиза – незалежний аналіз громадськими організаціями, експертами чи громадянами нормативно-правових актів або проектів таких актів з метою виявлення норм і положень, які можуть сприяти виникненню корупції або зловживанню владою.

3. Група ризику (корупційна) – категорія посад або сфер діяльності, які найбільш схильні до виникнення корупційних проявів через доступ до розподілу матеріальних благ, фінансових ресурсів або владних повноважень.

4. Гарантії захисту викривачів корупції – заходи, встановлені законодавством, спрямовані на забезпечення безпеки осіб, які повідомляють про корупційні правопорушення, включаючи захист від переслідувань, дискримінації або незаконного звільнення з роботи.

5. Глобальний індекс сприйняття корупції – міжнародний рейтинг, що оцінює рівень поширеності корупції в країнах світу, який щорічно публікується організацією Transparency International та базується на оцінках експертів і громадськості.

6. Грошова винагорода неправомірна – кошти, які незаконно надаються посадовим особам або іншим особам з метою впливу на їхні рішення або дії.

7. Громадське розслідування корупції – самостійна діяльність громадських активістів, журналістів або громадських організацій щодо

збирання інформації, виявлення та оприлюднення фактів корупційних діянь.

8. Громадянське суспільство у боротьбі з корупцією – сукупність неурядових організацій, об'єднань, громадських рухів, які здійснюють активну діяльність з протидії корупції через інформування суспільства, антикорупційне виховання та взаємодію з державними органами.

9. Гуманітарна допомога як джерело корупційних ризиків – ситуації, коли гуманітарні ресурси або кошти можуть незаконно використовуватися або привласнюватися посадовими особами чи організаціями, що здійснюють розподіл допомоги.

Д 1. Декларація (антикорупційна) – документ, у якому посадова особа або особа, уповноважена на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, зазначає інформацію про майно, доходи, витрати та фінансові зобов'язання, необхідний для забезпечення прозорості і контролю за її діяльністю.

2. Державна антикорупційна політика – система стратегічних заходів і пріоритетів держави, спрямованих на попередження, виявлення та подолання корупції в усіх сферах суспільного життя.

3. Державний контроль (у сфері протидії корупції) – комплекс заходів, здійснюваних спеціально уповноваженими органами державної влади з метою запобігання, виявлення та припинення корупційних правопорушень.

4. Добропорядність (доброчесність) – морально-етична категорія, що характеризує чесну поведінку особи, її непідкупність, відповідальність і прозорість у службовій діяльності та особистому житті, а також дотримання нею антикорупційних стандартів.

5. Дисциплінарна відповідальність (за корупцію) – вид юридичної відповідальності, що застосовується до посадових осіб за порушення антикорупційних норм і стандартів поведінки, яка може проявлятися у вигляді догани, попередження, звільнення тощо.

6. Дискреційні повноваження – право посадової особи приймати рішення на власний розсуд у межах компетенції, що може створювати корупційні ризики, якщо чітко не регламентовано або не супроводжується належним контролем.

7. Державні закупівлі (публічні закупівлі) – процедура придбання державою або органами місцевого самоврядування товарів, робіт чи послуг, яка часто супроводжується високими корупційними ризиками через можливість зловживань та незаконних домовленостей.

8. Державний реєстр корупціонерів – офіційна база даних, що містить інформацію про осіб, які були притягнуті до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

9. Державна служба (корупційні ризики) – професійна діяльність осіб, які займають посади в органах державної влади, що може супроводжуватись потенційними ризиками виникнення корупційних схем через доступ до владних повноважень і державних ресурсів.

10. Державні антикорупційні програми – офіційні документи, затверджені органами влади, які визначають конкретні заходи щодо запобігання, виявлення та подолання корупції, а також механізми контролю їх виконання.

Е1. Економічна корупція – корупційні діяння, що здійснюються у сфері економічної діяльності, характеризуються зловживанням службовим становищем для отримання незаконних економічних вигод.

2. Етика державної служби – сукупність моральних норм і правил поведінки посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, які визначають доброчесність, відповідальність і запобігають корупційним проявам.

3. Етичний кодекс – документ, що містить норми і принципи етичної поведінки посадових осіб або працівників організації, спрямований на формування стандартів професійної доброчесності та протидії корупції.

4. Експертиза антикорупційна – спеціальний аналіз проектів законодавчих і нормативно-правових актів з метою виявлення корупціогенних факторів та внесення пропозицій щодо їх усунення.

Є. Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування – офіційна електронна система, що містить відкриту інформацію про доходи, витрати, майно та фінансові зобов'язання посадових осіб, спрямована на забезпечення прозорості їхньої діяльності та контроль з боку суспільства.

2. Європейські стандарти протидії корупції – система нормативно-правових актів та рекомендацій Європейського Союзу і Ради Європи щодо запобігання та боротьби з корупцією, які спрямовані на забезпечення прозорості діяльності державних інституцій, зміцнення верховенства права та ефективність правоохоронних органів.

Ж 1. Журналістське розслідування (у сфері корупції) – діяльність журналістів, спрямована на виявлення, документування та публічне оприлюднення фактів корупції, зловживань владою або неправомірного використання ресурсів посадовими особами чи установами.

2. Жорсткість антикорупційних санкцій – характеристика законодавчого підходу до встановлення суворості покарання за корупційні правопорушення, яка має стримувальний ефект для потенційних корупціонерів

З 1. Запобігання корупції – комплекс профілактичних заходів, які впроваджуються з метою недопущення виникнення корупційних правопорушень, зниження рівня корупції в суспільстві та усунення причин, що сприяють її виникненню.

2. Законодавство антикорупційне – сукупність законів та нормативно-правових актів, що регулюють питання запобігання, виявлення і припинення корупції, встановлюють відповідальність за корупційні правопорушення.

3. Зловживання владою або службовим становищем – використання посадовою особою наданих їй службових повноважень усупереч інтересам служби з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб.

4. Змова корупційна – неформальна домовленість між двома чи більше особами, спрямована на отримання незаконних переваг або вигод шляхом спільного вчинення корупційних правопорушень.

5. Захист викривачів – система заходів, визначених законодавством, які гарантують безпеку, захист прав, свобод і законних інтересів осіб, що повідомляють про факти корупції.

6. Звітність антикорупційна – регулярне подання інформації органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями про стан виконання антикорупційних програм, заходів і результатів їх діяльності у сфері боротьби з корупцією.

7. Забезпечення прозорості – принцип антикорупційної діяльності, що передбачає відкритість, доступність і публічність інформації про діяльність державних органів, підприємств, установ і організацій з метою зниження ризиків корупції.

1. Інтерес конфлікту (конфлікт інтересів) – суперечність між приватними інтересами особи та її службовими чи професійними обов'язками, що може впливати на об'єктивність та неупередженість ухвалення рішень.

2. Індекс сприйняття корупції – щорічний міжнародний рейтинг, який визначає рівень поширеності корупції у світі, формується міжнародною організацією Transparency International.

3. Інституційна корупція – системні корупційні практики, що стали нормою у функціонуванні державних або приватних інституцій через слабкість контролю та недостатню прозорість їх діяльності.

4. Інформування про корупцію – повідомлення уповноваженим органам чи громадськості інформації про факти корупційних дій, зловживань владою або неправомірної поведінки посадових осіб.

5. Інструменти антикорупційні – конкретні механізми та засоби (законодавчі, адміністративні, організаційні, технологічні), які використовуються для виявлення, попередження та подолання корупції.

6. Імплементация антикорупційних норм – впровадження міжнародних стандартів і національних антикорупційних вимог у законодавство та практичну діяльність державних органів і установ.

7. Інтеграція антикорупційної політики – включення заходів із протидії корупції у загальну систему державного управління, у тому числі в політику розвитку економіки, державного управління, правоохоронних та судових органів.

К 1. Корупція – зловживання службовим становищем, владою чи довірою з метою отримання неправомірної вигоди для себе або третіх осіб.

2. Корупційні ризики – потенційні фактори, які створюють можливості чи умови для виникнення корупційних правопорушень у діяльності осіб, установ чи організацій.

3. Корупціогенний фактор – положення чи норма в законодавстві, яка може сприяти виникненню або поширенню корупції через нечіткість, суперечливість чи надмірну дискрецію.

4. Конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими повноваженнями, що впливає на об'єктивність ухвалення рішень.

5. Кодекс доброчесності – документ, що містить правила та стандарти етичної поведінки для посадових осіб, спрямований на запобігання корупції.

6. Кримінальна відповідальність за корупцію – юридична відповідальність, яка настає за вчинення корупційних злочинів і передбачає застосування кримінальних санкцій (покарання).

7. Кумівство – форма корупції, що полягає у призначенні на посади або наданні переваг родичам чи знайомим на основі особистих зв'язків.

8. Контроль антикорупційний – система заходів, спрямованих на перевірку та оцінку діяльності організацій або посадових осіб з метою запобігання корупції.

Л 1. Легалізація доходів, одержаних корупційним шляхом – процес надання законного вигляду коштам або майну, отриманим в результаті корупційних правопорушень.

2. Лобіювання (у контексті корупції) – процес впливу на рішення органів влади, який за певних умов може бути корупційним, якщо супроводжується неправомірною вигодою чи зловживанням владою.

М 1. Моніторинг антикорупційний – регулярне спостереження та аналіз ситуації щодо реалізації антикорупційних заходів з метою оцінки їх ефективності та своєчасного виявлення корупційних ризиків.

2. Міжнародні антикорупційні стандарти – загальновизнані правила, рекомендації, норми, вироблені міжнародною спільнотою з метою боротьби з корупцією (наприклад, Конвенція ООН проти корупції).

3. Механізми протидії корупції – конкретні інструменти, процедури та методи, що використовуються для запобігання, виявлення та припинення корупції.

4. Методика оцінки корупційних ризиків – спосіб аналізу й оцінювання ймовірності виникнення корупційних ситуацій у певних сферах діяльності.

Н 1. Неправомірна вигода – грошові кошти, майно, переваги, послуги чи інші вигоди, які незаконно отримуються посадовою особою чи надаються їй за вчинення або невчинення певних дій.

2. Непотизм – форма корупції, що характеризується сприянням родичам у працевлаштуванні, просуванні по службі чи наданні інших переваг на основі родинних зв'язків.

3. Незаконне збагачення – суттєве збільшення майнових активів посадової особи, походження яких вона не може пояснити з огляду на її офіційні доходи.

4. Нульова толерантність до корупції – принцип категоричного неприйняття будь-яких проявів корупції, який передбачає суворе реагування на будь-які корупційні дії, незалежно від їх масштабів.

5. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) – державний орган України, що здійснює контроль та координує реалізацію антикорупційної політики, проводить перевірку декларацій посадовців, забезпечує захист викривачів та запобігає конфлікту інтересів.

О 1. Організована корупція – системна форма корупції, яка характеризується координацією корупційних дій кількома особами або групами осіб з метою незаконного отримання вигод.

2. Одержання неправомірної вигоди – корупційне діяння, що полягає у прийнятті посадовою особою матеріальних чи нематеріальних вигод за вчинення чи невчинення певних дій.

3. Оцінка корупційних ризиків – процес виявлення, аналізу і визначення рівня ймовірності виникнення корупційних ситуацій в організації чи установі.

4. Органи протидії корупції – спеціалізовані державні структури, уповноважені здійснювати заходи з попередження, виявлення та подолання корупції.

П 1. Протидія корупції – комплекс організаційних, правових, економічних, виховних та інших заходів, спрямованих на попередження, виявлення, припинення і усунення корупційних проявів.

2. Підкуп – надання неправомірної вигоди посадовій особі з метою спонукання її до вчинення певних дій або бездіяльності.

3. Попередження корупції – діяльність, спрямована на створення умов, які унеможливають або суттєво ускладнюють вчинення корупційних правопорушень.

4. Перевірка декларацій – процедура контролю достовірності відомостей, зазначених посадовими особами у деклараціях про майно, доходи та витрати.

5. Публічні закупівлі (корупційні ризики) – процедура закупівель, що може створювати можливості для корупції через недостатню прозорість та конкуренцію.

Р 1. Ризики корупційні – ймовірність настання ситуацій або умов, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень.

2. Реєстр декларацій – єдина електронна база даних, що містить інформацію про доходи, витрати, майно та зобов'язання посадових осіб.

3. Розслідування корупційних правопорушень – комплекс слідчих та оперативних дій, спрямованих на встановлення фактів корупційних злочинів, осіб, які їх вчинили, а також обставин і наслідків таких правопорушень.

4. Ротація посадових осіб – регулярна зміна службовців на посадах з метою запобігання виникненню стійких корупційних зв'язків.

С 1. Система протидії корупції – сукупність законодавчих, організаційних, адміністративних, економічних, правових та соціальних заходів, що реалізуються державою та суспільством для боротьби з корупцією.

2. Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) – самостійний структурний підрозділ Офісу Генерального прокурора України, який здійснює нагляд за досудовим розслідуванням антикорупційних кримінальних проваджень.

3. Суд антикорупційний – спеціалізований судовий орган, уповноважений розглядати кримінальні справи, пов'язані з корупційними злочинами.

4. Санкції за корупцію – передбачені законом покарання (кримінальні, адміністративні, дисциплінарні) за вчинення корупційних правопорушень.

5. Стандарти доброчесності – принципи та норми поведінки посадових осіб, що визначають чесність, прозорість і непідкупність при виконанні службових обов'язків.

6. Службові повноваження (зловживання) – неправомірне використання посадовою особою наданих їй службових повноважень з метою отримання вигод.

7. Стратегія антикорупційна – державний документ, що визначає цілі, пріоритети та основні завдання державної політики у сфері запобігання та боротьби з корупцією.

8. Спеціальна перевірка – комплекс заходів, які проводяться перед призначенням особи на посаду з метою виявлення корупційних ризиків та відповідності кандидата антикорупційним вимогам.

Т 1. Толерантність до корупції – пасивне або нейтральне ставлення суспільства чи окремих осіб до проявів корупції, що сприяє її поширенню.

2. Транспарентність (прозорість) – принцип відкритості та доступності інформації про діяльність державних органів і посадових осіб, що є важливим фактором запобігання корупції.

3. Тестування на доброчесність – антикорупційний інструмент перевірки схильності посадових осіб до корупційної поведінки.

4. Торгівля впливом – незаконне використання свого реального або уявного впливу на посадових осіб з метою отримання неправомірної вигоди.

У 1. Уповноважений з антикорупційної діяльності – посадова особа, яка відповідає за координацію та реалізацію заходів із запобігання і протидії корупції в установах чи організаціях.

2. Управління корупційними ризиками – процес ідентифікації, аналізу, оцінювання, усунення або мінімізації факторів, що сприяють виникненню корупції.

3. Ухилення від декларування майна – корупційне правопорушення, що полягає у свідомому приховуванні посадовою особою інформації про доходи, витрати чи майно.

Ф **1. Фаворитизм** – форма корупції, що полягає у наданні незаконних переваг окремим особам або групам осіб через особисті симпатії чи інтереси.

2. Фіктивна діяльність (у контексті корупції) – створення видимості законної діяльності з метою приховування фактів корупції, відмивання коштів чи уникнення відповідальності.

3. Фінансовий контроль – система заходів, спрямованих на перевірку законності та ефективності використання бюджетних коштів, запобігання їх розкраданню та іншим корупційним проявам.

4. Фінансування політичних партій (корупційні ризики) – можливість незаконного фінансування партій з метою подальшого отримання неправомірних переваг, впливу на політичні рішення чи розподіл державних ресурсів.

Х **1. Хабар** – грошові кошти, майно або інші вигоди, які незаконно пропонуються або надаються посадовим особам за виконання чи невиконання певних дій.

2. Хабарництво – корупційне правопорушення, що полягає у пропозиції, наданні, вимаганні або отриманні неправомірної вигоди посадовими особами чи за їх участі.

Ц **Цільова антикорупційна програма** – комплекс організаційних,

правових та інших заходів, які спрямовані на запобігання, виявлення та припинення корупційних проявів у конкретних сферах або організаціях.

2. Цілісність публічного управління – принцип управлінської діяльності, що передбачає дотримання високих моральних та етичних стандартів, а також недопущення корупційних дій.

Ч **1. Чесність** – морально-етична характеристика поведінки посадової особи, яка передбачає правдивість, прозорість та відсутність корупційних намірів у її діяльності.

2. Чорна бухгалтерія (у контексті корупції) – незаконні фінансові операції чи документація, яка ведеться з метою приховування корупційних виплат або іншої протиправної діяльності.

Ш

1. Шахрайство (у сфері корупції) – незаконне заволодіння чужим майном або коштами шляхом обману чи зловживання довірою, що часто супроводжується корупційними діями посадових осіб.

2. Шкода від корупції – матеріальні, фінансові, моральні та інші негативні наслідки, які спричиняють корупційні дії для суспільства, держави чи окремих громадян.

Ю

Юридична відповідальність за корупцію – передбачені законодавством негативні наслідки, що застосовуються до осіб, які вчинили корупційні правопорушення (кримінальна, адміністративна, цивільна, дисциплінарна відповідальність).

Я **1. Явище корупції** – суспільний феномен, який характеризується системним зловживанням посадовими особами своїм становищем задля отримання особистої вигоди, що спричиняє шкоду суспільним інтересам.

2. Якість антикорупційної політики – показник ефективності державних заходів, спрямованих на зниження рівня корупції, запобігання її виникненню та подолання її наслідків.

ДОДАТКИ

1.1. Нормативно-правові акти України

1. Закон України «Про запобігання корупції» №1700-VII від 14 жовтня 2014 року — базовий акт, що визначає систему запобігання та протидії корупції, повноваження антикорупційних органів, обов'язки суб'єктів декларування та механізми контролю.
 2. **Кримінальний кодекс України** — визначає кримінальну відповідальність за вчинення корупційних злочинів (розділ XIII: ст. 364–369-2).
 3. **Кодекс України про адміністративні правопорушення** — встановлює адміністративну відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією (ст. 172-4 – 172-9).
 4. Закон України «Про державну службу» — передбачає спеціальні вимоги до державних службовців щодо доброчесності, конфлікту інтересів, фінансового контролю.
 5. Закон України «Про очищення влади» — встановлює критерії для заборони займати посади у публічному секторі особам, причетним до зловживань у владі.
 6. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів...» — регулює заходи щодо фінансового моніторингу та ідентифікації незаконно набутого майна.
-

1.2. Міжнародні документи

1. Конвенція ООН проти корупції (UNCAC), 2003 — основний глобальний документ, що охоплює всі аспекти боротьби з корупцією: запобігання, криміналізація, міжнародне співробітництво, повернення активів.
2. **Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією** (Рада Європи, 1999) — зобов'язує криміналізувати корупційні дії в публічному та приватному секторах.
3. **Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією** (Рада Європи, 1999) — передбачає компенсацію шкоди, завданої особам внаслідок корупційних діянь.
4. **Рекомендації GRECO** — рекомендації Групи держав проти корупції, які спрямовані на забезпечення доброчесності у публічному секторі.
5. **Антикорупційні принципи ОЕСР** — міжнародні стандарти доброчесності та прозорості у сфері публічного управління.

1.3. Інституційна інфраструктура протидії корупції

- **НАЗК (Національне агентство з питань запобігання корупції)**
Основні функції: контроль декларацій, перевірка способу життя, виявлення конфлікту інтересів, ведення реєстру корупціонерів, моніторинг антикорупційної політики.
- **НАБУ (Національне антикорупційне бюро України)**
Досудове розслідування корупційних злочинів вищих посадових осіб.
- **САП (Спеціалізована антикорупційна прокуратура)**
Здійснення процесуального керівництва у кримінальних провадженнях НАБУ.
- **ВАКС (Вищий антикорупційний суд)**
Розгляд справ про топ-корупцію, винесення рішень, що мають прецедентний характер.

1.4. Електронні ресурси

- **Портал НАЗК** – <https://nazk.gov.ua>
Інформація про суб'єктів декларування, електронні реєстри, законодавство, інструкції.
- **Портал електронного декларування** – <https://portal.nazk.gov.ua>
Подання та перевірка е-декларацій, зберігання реєстру декларацій.
- **Платформа «Війна і санкції»** – <https://sanctions.nazk.gov.ua>
Інформація про осіб та компанії, які можуть підпадати під санкції через пов'язаність із російською агресією.
- **GRECO** – <https://www.coe.int/en/web/greco>
Звіти щодо дотримання антикорупційних стандартів в Україні.
- **OECD Integrity Portal** – <https://www.oecd.org/gov/ethics>
Міжнародні підходи до забезпечення прозорості, етичності, відкритості влади.

Навчальне видання

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА
ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ**

Словник термінів і понять

**для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та
заочної форм навчання**

Автори-укладачі:
КУХАР Олександр Васильович

Формат 60x84/16 Гарнітура Time New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.
ум. друк. арк. 1,31
Тираж 25 пр.
Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських ,44